

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Ο ΤΟΥΡΚΟΑΤΟ ΤΑΣΣΟ

'Η ζωή του. 'Ο έξωσ του πρὸς τὴν Λεωνόρα τῆς 'Εσθης. Αὐ κατιδιώξεις του. 'Η φυλάκισίς του. Αὐ πρώται ἐκδηλώσεις τῆς περαφροσύνης του. Εἰς τὸ ἄστυλ τῆς 'Αγίας 'Ανας. Περαισιθήσεις, περακροῦσεις, ὄπτασις ! 'Η ἀποθνήσκῃς του.

Πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐρωτήσθηκα στὴν Ἰταλία ἡ τριακασταετής τοῦ Τουρκουάτου Τάσσο, τοῦ συγγραφέως τῆς « Ελευθερῆς μεμένης Ἰερουσαλήμ » καὶ τῆς « Ἀμύντα ». 'Η ἐπέτειος αὐτῆς ἔδωκεν ἀφορμὴν εὐ μακρῆς καὶ ζωνχρῆς συζητήσεως μετὰ τοῦ κόμμου τῶν γερμανίων, ὅχι μόνον στὴ γενέτειρα τοῦ Τάσσο τὴν Ἰταλία, ἀλλὰ καὶ σὺν τις χώρας. Δηλαδὴ ἐτέθη πάλιν τὸ ἐρώτημα. « Ὁ Τάσσο τίταν πρελλῆς; » Κατὰ τοὺς βιογράφους τοῦ Τάσσο ἕνα πρᾶγμα εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ ποιητὴς φυλακίσθηκε ἀρεκτὰ χρόνια· εἰ μὲν λέγουσι μέσα πὸ φυλακίαν, εἰ ἄλλοι μέσα πὸ φρενοκομεῖο, ὅπου κλεισθήκε κατὰ διαταγὴ τοῦ δουκὸς 'Αλφόνσου Φερράρε.

'Υπάρχει μιὰ πληροφορία ὅτι ὅμως καὶ τόσο ἀκριβῆς ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δηλαδὴ τῆς φυλακίσεως τοῦ Τάσσο σὸ φρενοκομεῖον, ἐλήφθη γιὰ τιμωρίαν τοῦ ποιητῆ πὸ παρενοχλοῦσαι τὴν ἀδελφὴν τοῦ δουκὸς μετὶ τις ἔρωτικῆς τοῦ ἐκδηλώσεως.

Κατὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ 17ου αἰῶνος, τοῦ Μουρατόρι, ἡ ἐπιμακρὸν κερφὴ ἀγάπης τοῦ Τάσσο πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ δουκὸς 'Ελεονόραν τῆς 'Εσθης ἐκδηλώθηκε κάποιαν ἡμέραν παρονσία δλης τῆς δουκικῆς αὐλῆς. Ὁ ποιητὴς καταλήφθηκε ἔξωφρα ὑπὸ ἐρωτικὸῦ πάθους τόσο παρεξέταθη ὥστε ἐκινῆσε ἀποτόμως καὶ φίλησεν τὸ χερὶ τῆς ποιητρίσεως.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι σὸ πολλά σημεῖα τοῦ ἔργου τοῦ Τάσσο ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὀφθαίσε Λεονόρας τῆς 'Εσθης.

Κατὸ μιαν ἄλλην ἐκδοσιν, ὁ Τάσσο πιστεύει μιὰ ἡμέρα στὴν ἀγκυλίαν τῆς ἀδελφῆς τοῦ δουκὸς πὸ τὸν φιλεξενοῦσαι. Αὐτὸ ἐπροκάλεσε τὴν φυλάκισιν του.

Τέσσαρα ἐπὶ προποτ στερηθὴν τὴν ἐλευθεσίαν του, ὁ ποιητὴς παρονσίασε ἐκδηλα σημεῖα διανοητικῆς διαταρᾶσεως. Στὰ 1575, λόγω ἀπογοητεύσεως πὸ ἐδοκίμασεν εἰς τὴν Ἀθῆναι τοῦ δουκὸς τοῦ Φερράρε, ἐφαντάσθηεν τὸν ἐαυτὸν τὸν κατωδικώμενον ἀπὸ ἀνυπάρκτους ἔχθρους. Ὁ χαρακτήρας του ἐξ αἰτίας τούτου ἐγενε ἐξαιρετικὰ ὑστεροπος. Κατελήφθη ἀπὸ θερηκολλησίαν.

'Αμφιβολία γιὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόμμου καὶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς κατατρωανούσαν τὸ πνεῦμα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν δὲν εἶταν κύριος τοῦ ἐαυτοῦ του. 'Η ἀλλοτριότης του ἐκδηλώθηκε ἐξ αἰτίας ὅλας διόλου παιδικῆς ἀφορηῆς.

'Ενας φίλος του καταχρημάσθηεν τὴν ἐμπιστοσύνην του, ἄνοιξε τὰ μαυβλια του μετ' ἀντικλεῖδι. Ὁ ποιητὴς τὸν ἐνεψε δημοσίαν. Ἀκολούθησε σφοδρὰ ἐρις, ἀνταλλαγῆρασιμάτων, ἐπειτα ποδοκλήρη σὸ μονομαχίαν. Ὁ προσληθῆς σὸ μονομαχίαν ἀντὶ « ἀ δεχθῆν αὐτὴν ἴψους περιφρονητικὰ τοὺς ὄφθαυ καὶ τὸ ἴδιον βράβυν βοηθούμενος ἀπὸ μερικῶς μπράβου» ἐσπρηνε ἐνέδραν εἰς τὸν ἀντίπαλον του ποιητὴν. Ὁ Τάσσο προειδοποιήμενος ἀναμφιβόλως, εἶταν ὄπισθενός· τράβηξε τὸ ἔγχυριδίον του καὶ μετὶ τὸλμῆς ἀντισταθῆς ἐδρηνεν σὸ φυγῆ τοὺς ἐπιτιβέντας.

'Ολίγον ἐπειτα εἰ ἐφάλαται τὸν καταλαμβάνον καὶ πάλιν. Αὐτὴν τὴν φορὰν φαντάζεσται, ὅτι εἶται ἐπὶ βάσει ἀνυποστάτου σκυοφανῶν, θὰ ὑποβληθῆ στὴν κρσίαν τοῦ δυναστηροῦ τῆς Ἰερῆς 'Εσθῆσεως γιὰ περικοπῆς τῶν βιβλίων του πὸ ἔθλων τὸν ὀρθόδοξον καθολικισμόν. Ἐπειτα καταλαμβάνεται ἀπὸ φόβου δηλητηριάσεως, ἡ δολοφονίας· «θὸ ἡμουν, γράφει πρὸς τὸν φίλον του Σκιντίονα Κοντῆρα, εἰς ὅσον εὐτυχῆς ἂν ἡμεροποσὰ τοὺς ἔχθρους, χωρὶς τὸν φ ὀβρον τοῦ δ η λ η τ η ρ ο υ α ὠ ὀσθη τὴν δίφραν πὸ με κατατρέχει, καὶ σὰν τὸν κενότερον ἀνθρώπον, νὰ ἐξῆσ ἡμους, ἀλλὰ ἐλευθεροσ με μιὰ πτωχίαν καλῆν χωρικὸν!...»

'Υπὸ τὴν ἐπήρησιν τῶν ἐφαλιῶν αὐτῶν, κτενὰ ἕνα ὑπερρέτην τῆς δουκίσεως ντ' Ἰρμπεῖν, παρονσία τῆς μάλιστα.

'Ο δουῆ ντ' Ἰρμπεῖν, ἀπὸ τὸν ἐφυλάκισεν δύο μέρες τὸν ἐπῆρε μεζῦ του σὸ κάποιον ἐξοχικὴν του οἰκίαν, ἐλπίζοντας εἰ τὴν διαμονῆ στὴν ἐξοχὴν θὰ τὸν ἐδερᾶσται.

Πράγματι τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ ἡρέμησε, ἀλλὰ γιὰ λίγο χρονίον ἐστάθη. Κατωλήφθηκε πάλιν ἀπὸ κινουρίσεως φόβου πὸ ἀρομῆ ἔχλαν φαντασιώδεις αἰτίες, ἐπιστρέφει εἰς τὸν Φερράρε καὶ ζητεῖ ἄστυλ εἰς τὴν μονίαν τοῦ 'Αγίου Φραγκίσκου. Ἐν φ ὅμως προημάζετο νὰ χωρῆθῃ καλόγηρος, τὴν 20ῆν Ἰουλιου 1577, ἀνευ λόγου, ἐγκαταλείπει ἐσπαινωμένως τὸ Φερράρε χωρὶς χηρίματα, χωρὶς ὀδηγὸν, σφεδὸν χωρὶς ἐνδύματα. Φιλοξενεῖται λίγες ἡμέρες εἰς τὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς του. Φυγεῖ ὅμως καὶ πάλιν καὶ καταφεύγει στὴν Μάντωνα πὸ γίνεσται ψυχρῶτα δεκτός, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μεταβαίνει εἰς τὴν Πάδουαν καὶ τὴν Βενετίαν.

'Ἐν φτ' μετὰ τὴν προσπάθειαν νὰ συγχιλήθῃ τὸν 'Αλφόνσου, δοῦκα τοῦ Φερράρε, ζητήσται τὴν συγγνώμην του. Δὲν ὑποχωρεῖ ἀπέναντι οἰαδηῶποτε ταπεινώσεως. Μετὶ τις ἐξευτελιστικώτερας

λέξεις δηλοῖ ὑποταγὴν καὶ ζητεῖ χάριν. «Δοκιμάζω λέγει, διὰ τὸν Κύριον μου ἔρωτα σφειδρότερον ἐκείνον τὸν ὀπιον δοκιμάζει ἐσαοτῆς πρὸς τὴν ἐσφαινήν του, τὸν ἡγάπησεν, λέγει, χωρὶς νὰ τὸν καταλάβω ὡς εἶδωλο.»

'Η ἀρηση τοῦ δουκὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ προκαλεῖ τὸν θυμὸν τοῦ ποιητοῦ. Προσφέρει τῶρα τὰς ὑπερησίας του πρὸς τὸν δοῦκα ντ' Ἰρμπεῖν ὁ ὀποιος ὅμως ἐλάχιστα τίς λουβάνει ὑπ' ὄφει. Ἐς ἐκ τούτου ὁ Τάσσο μεταβαίνει στὸ Τουρινὸν ἀλλ' ἐπιστρέφει καὶ πάλιν στὸ Φερράρε. Φθάνει τὴν ἐποχὴ πὸ γίνονται οἱ προπαρ-ασηνῆς διὰ τὸν δευτερον γάμου τοῦ δουκὸς 'Αλφόνσου μετ' ἡν Μαργαρίταν ντὲ Κοντῆρα. Ἄγανακτεῖ διότι δὲν τὸν λουβάνει ὑπ' ὄφει καὶ παραφρονημένος ἀπειλεῖ τὸν δουκικὸν οἶκον, λέγοντας εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἐγκωμάζει τὸν ἀντίπαλον οἶκον τῶν Μεδίκων. Στὶς ἡμέρες ἐκείνας ἐτυπωσάταν ἡ ὀριστικὴ ἐκδοσῆς τῶν ἔργου του. Ἵσπου τὸ ἐκολούτερον νὰφιερώσῃ τὰ ἔργα του αὐτὰ εἰς τὸν οἶκον τῶν Μεδίκων.

Τὸ τὸλμῆμα αὐτὸ δὲν ἐμεινεν ἀτιμωρητόν· ὁ Τάσσο, διαταγῆ τοῦ δουκὸς Φερράρε, συλαμβάνεται καὶ ἐγκυλίεται στὸ νοσοκομεῖο τῆς 'Αγίας 'Ανας, τὸν Μάρτιον τοῦ 1579.

Τὶ ἦτο ἀκριβῆς τὸ νοσοκομειον αὐτὸ τῆς 'Αγίας 'Ανας; Ὁ Λαμαρτίνος μετ' ἡν φαντασίαν του τοῦ ποιητοῦ, καλύτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο καθώρισεν τὸν σκοπὸν τὸν ὀπιον ἐξεληλύσκειν « Ἦταν λέγει, ἕνα ἄστυλ διὰ τοὺς ἀναπήρους, φυλακὴ διὰ τοὺς ἐνόχους, ἀπομωνωτήριον διὰ τοὺς ἀκατολόγητους...»

Τὸ καλλι εἰς τὸ ὀπιον ἐκλείσθηεν ὁ Τάσσο ἐγένων ἀληθινὸν προσηκῆμα διαρραγῶν μεγάλων συγγραφέων. Μετὰ ἄλλων τὸ ἐπισκέφη καὶ ὁ Λόρδος Βύων, ὁ ὀποιος κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ θυρωροῦ, ἐμεινεν ἐκεῖ κλεισμένος δύο ὄρες, κτενῶντας τὸ μετωπὸ του καὶ διασεκέλιζοντας κατὰ πλάτος μετὰ μεγάλα θήματα τὸ σαμῆτιον. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν του ἀπὸ τὸ Φερράρε, ὁ Βύων συνέθεσε τοὺς «Θρήνησ τοῦ Τάσσο».

Παρά τὰς πεποιθήσεις ἐν τούτοις τῶν ποιητῶν καὶ ἄλλων συγγραφέων, εἰνεται εἰς εἰνα ἀπλότος μῦθος ἡ ἱστορία αὐτῆς τῆς φυλακίσεως τοῦ Τάσσο.

Καὶ κατὰ πρῶτον λόγον ὁ Τάσσο ἦτο ἀδύνατον νὰ μείνη εἰς τὸ καλλι τοῦτο τὸ νοσοκομειον, διότι ἦτο κενύφλος καὶ τὸ καλλι, κάθη ἄλλο ἡ τέτοιον ἀνδρα ἡμωποσῆς νὰ φιλοξενῆται, ὀποιος μάλιστα, ὅπως λέγεται, συνέθεσεν εἰς αὐτὸ τοὺς διαφόρους φιλοσοφικὰς διαλόγους του κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Γκαῖτε ὀποιος ἐκομε λεπτομερεῖς μελέτης πάνω στὴ ζωὴ τοῦ Τάσσο δὲν εἰσάγει νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι δὸς γράφτηκαν γιὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ Τάσσο, ἀποτελοῦν μῦθον ἄσυστατον. Ἄλλὰ ὑπάρχουν καὶ περικοπῆτεροι μαρτυρία, μετὰ ἄλλων δὲ ἐνὸς συγχρόνου τοῦ Τάσσο, Μάννο ὀνόματι ὁ ὀποιος προφανῶς τὸ ἡκονεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὀπιου ὑπῆρξεν γιὰ λίγο καιρὸ καὶ ἐμπιστος. Κατὰ τὸν Μάνσο ὁ δουῆ τῆς 'Εσθης παρεχώρησεν στὸν Τάσσο, μέσα στὸ νοσοκομεῖο, διαμέρισμα εὐχάτητον γιὰ ἀνετον διαμονήν.

'Αλλ' ἡ υγεία τῶν Τάσσο κατὰ τὴν διαμονήν του στὸ νοσοκομεῖον ἐχειροτέρενη. Ἴδου πρὸς τὸ ἴδιον περιγράφει τὴν ἀσθενείαν τὸ σὸ μιὰ ἐπιστολῆν του πρὸς τὸν ἱατρον Τετρολέμο Μερκουριάλον·

«Ἐδὼ καὶ λίγα χρόνια, λέγει, εἶμαι ἀρρωστος, ἀλλὰ δὲν ἔσθω τί ἔχω· μόλα ταῦτα εἶμαι ἀρρωστος, εἶμαι πεπεισμένος γι' αὐτό.

'Ἀλλῶστε ὀποιαδηῶποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ οἰτία τῆς ἀσθενείας μου, ἴδου τὰ ἀποτελέσματα : πόνος ἐσωτερικὸν μετ' οἰμορραγίας, βόμβος εἰς τὰ αἰτία καὶ τὴν κεφαλὴν τῶνον ἰσχυροῦ πὸν νομίζω εἰ με παρακολουθεῖτε συνεχῶς ἕνα ἐκκερῆς ὀρολόγιον, ὀπτασῆς διάφοροι καὶ πάντοτε δυσάρεστες. Οἱ ὀπτασῆς αὐτῆς με ταρῶσσουν τὸσον ὥστε δὲν ἡμωρῶ νὰ ἐργασθῶ πνευματικῶς ἐπὶ πέντε λεπτὰ ἂν βῆσιν τὸν ἐαυτὸν μου, ὁ ὀπτασῆς γίνονται περισσύτερες καὶ κάποτε καταλαμβάνομαι ὀπὸ ὀργῆν ἀδικαιολόγητον.

Ἐκτὸς τούτου τὸ κεφάλῃ μου, μόλις ἀποφάγη φλέγεται κενρικοῦσ· κάθε θέρμος μου φαίνεται ὡς ἀνθρώπινῃ φωνῆ, σὸ τρόπον πὸν συχνὰ τὰ ἄψυχα πρᾶγματα μου φαίνεται εἰς μοι φωνάσων.

Τὴν νύχτα, ταρῶσσομαι ἀπὸ διάφορα ὄνειρα : Τότε παραφέρμαι μετ' ἡν φαντασίαν, σὸ βαθμὸν νὰ μοι φαίνεται εἰ ἐκόφθω (ἂν πάντως δένον ἀκούσθωραματικὰ μερικὰ πρᾶγματα, διὰ τὸ ὀποια ὀμίλησιν τὸσον μετ' ὀν καποινῶν, ἀδελφῶν Μάρκον, κομιστήν τῆς παρονσίσε, ὄσον καὶ με ἄλλους, με τοὺς ὀποιους ὀμίλησιν γιὰ τὴν κατᾶστασῃ μου. Ἡ μομφὴ αὐτῆς τῆς ἀσθενείας μου εἶνε καὶ ἡ χειροτέρευ. Χρεαίεται λιπὸν εἰς τὸ μέγα αὐτὸ κᾶνὸν καὶ ἀνδλόγον φόρμακον. Καὶ μολοντί δὲν ὑπάρχει καλλίτερον φάρμακον ἀπὸ τὴν χάρη τοῦ θεοῦ, ὁ ὀποιος δὲν ἐγκαταλείπει ποτὲ ἕνα καλὸν

